

Pospíšil, Ivo

Zrod moderní ruské literatury a literární kritiky

Opera Slavica. 2007, vol. 17, iss. 1, pp. 66-67

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117238>

Access Date: 04. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

národnostní příslušnost, nic z toho není důvodem, proč nevnímat příslušnost k témuž vidění světa, k typologicky stejnému uvažování o něm.

Podtrhuje to i závěrečná část knihy (*Dokumenty*), která zahrnuje rozhovory s J. Trávníčkem, N. Macurovou a vystoupení v *Hostu*. I v ní jsme čtenáři nekonjunkturálních úvah, zasvěceného pohledu zakotveného ve vědomí souvislostí a vývojových peripetií.

Výbor studií V. Svatoně nedává ani „ploché“ ani „plastické“ pravdy, ale přináší úvahy, naznačuje či vyslovuje teze o souvislostech, snaží se prokázat kontinuitu specifického literárního reflektování historického pohybu člověka jako jedince – je cestou, po které se jde někdy trochu klopotně, ale s vědomím, že co chvíli naleznou vyhlídku tak působivou, že nelze nepokračovat. A Svatoň vede svou cestou, nikoli jen pohodlnými, populárními stezkami, které dávno prošlapali jiní – jak o tom svědčí např. i úvahy o slovanství (s. 314-315).

Josef Dohnal

Zrod moderní ruské literatury a literární kritiky

Manifesty ruského symbolismu III. Vydání, studie, komentáře Simona Koryčánková, Pavel Klein. Katedra ruského jazyka a literatury, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Brno 2004.

Manifesty ruského symbolismu IV. Kritika. Vydání, studie, komentáře Simona Koryčánková, Pavel Klein. Katedra ruského jazyka a literatury, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Brno 2005.

Pravdu mají dva badatelé z Masarykovy univerzity, kteří se již etablovali vlastními vědeckými pracemi a také dvěma svazky cyklu *Manifesty ruského symbolismu*, když symbolismus v Rusku považují za klíčový literární a umělecký směr, který dal vznik novému myšlení o literatuře a také vlastní moderní literární kritice. V podstatě vše, co přišlo potom, na něj reagovalo. Zde tedy leží těžiště moderní ruské literatury a jejích projevů kreativních a kritických. Texty jsou tištěny v ruském originále, každý svazek je opatřen soubornou studií a komentáři.

První svazek přináší především studii *Zrození symbolistního divadla*. I když je dnes díky např. internetu dostupnost některých textů již podstatně lepší, přece jen je takové vydání koncentrující prameny a současně je komentující a sumarizující, nedocenitelné. Navíc kvalitita průvodních textů je mimořádně dobrá, jsou čtivé a instruktivní, aniž by postrádaly nutnou míru exaktnosti. Svazek z roku 2004 obsahuje text V. Brjusova *Nenužnaja pravda*, A. Bloka *O drame*, A. Bělého *Simvoličeskij teatr*, autorem dalšího je Anton Krajnij (pseudonym Zinaidy Gippiusové), je tu i Fjodor Sologub (*Teatr odnoj voli*), G. Čulkov (*Principy teatra buduščego*) a V. Ivanov (*Estetičeskaja norma teatra*).

Ve svazku z roku 2005 uvedeném studií *Zrození moderní kritiky* najdeme oddíl *Žurnalistika* a v něm stat' A. Volynského, dvě stati opět napsal A. Krajnij (Z. Gippiusová), A. Bloka. A pak jsou tu čtyři oddíly rezonující problémy poezie, prózy, dramatu a divadla, nehledě na dva portréty Andreje Bělého (o Dmitriji Merežkovském a Vjačeslavu Ivanovovi). Jsou to vynikající studie, dobově ovšem příznačné. Je pro ně společné hledání nového estetického kódu, pocitování krizovosti literárního vývoje a nacházení nových, často profetických poloh slovesného umění. Není divu, že symbolisté byli často první, kteří vitali

jakoby paradoxně různé ruské revoluce (Brjusov, Blok, Běljij) nebo k nim aspoň hledali vztah (Vjač. Ivanov), i když jejich vývoj byl pak jiný. Jejich koncepce revoluce v umění však současně předpokládala obeznámenost s vývojem světového umění, byla tedy spíše povolná, navazující, kontinuální, je spíše revolucí ducha než společenských struktur. Hodně místa v obou svazcích je věnováno dramatu a divadlu jako nejakčnejšímu útvaru. Také divadelní kritika je v tomto smyslu nejpříznačnější.

Oba svazky pokračují v cyklu, který byl v minulosti započat spoluprací teatrologa Pavla Kleina a rusistky Danuše Kšicové a pokračoval kooperací s rusistkou Simonou Koryčánkovou. Je to projekt, který je užitečný metodicky, pramenně, ale je i skutečným kreativním činem. Na závěr snad jen jedno. Když čtu tyto ruské texty z počátku 20. století, uvědomuji si iluzornost jakéhokoli pokroku: k tomuto jazyku se musela ruská literatura a literární kritika dopracovat, spíše však k němu doklopýtat až na konci 20. století, které jej bere jako nový, objevný, jako pokrok; násilné zvraty nepřinášejí kultuře nikdy užitek, ale svět chce být klamán...

Ivo Pospíšil

O kontinuitě česko-polského literárního a kulturního dialogu

Důvěrou znalost česko-polského mezikulturního dialogu, jehož plnohodnotné a objektivní podobě česká společnost stále ledacos dluží, věnoval královehradecký badatel P. Poslední už několik zasvěcených knižních publikací.¹ Navazuje na ně organicky i nedávno vydaná monografická studie *Obtížná kontinuita*², v níž se autor v komparativním přístupu zamýšlí nejen nad „kontinuitou“ tohoto středoevropského a mezislovanského kulturního dialogu, ale i nad návaznými souvislostmi vlastního, tj. „domácího“ kontinuálního literárního, recepčního i šíře chápaného kulturně-společenského vývoje obou sousedních slovanských komunit. Záměrně si pro svou kriticky laděnou komparaci volí rané „poválečné“ období, tj. výchozí situaci let 1945 až 1949, v níž se na jedné straně odráží některé zásadní distinktivní znaky vývoje polské i české společnosti, mající své kořeny v odlišném utváření novodobé české i polské národní identity i základních společenských postojů, na straně druhé pak i nesporně odlišná přístupová (recepční i interpretační) kritéria v dialogu s vlastní i překladovou literaturou, která neovlivnila pouze následný (jen fiktivně identický) „socialistický“ vývoj obou sousedních kultur, ale ve svých reziduích setrvačně působí až dodnes.

Odlišná přístupová kritéria můžeme samozřejmě na jedné straně považovat za přirozený rezultat svěbytného národního vývoje a z něho i pramenících národních zkušeností. Nicméně – na straně druhé, dotýkají-li se tato kritéria sféry interpretace jinokulturních literárních fenoménů i celé návazné sféry jejich recepce, klasifikace a začleňování do mezi-

¹ Srov. např. Poslední, P.: *Hranice dialogu. Česká próza očima polské kritiky. 1945-1995*. ÚČL AV ČR, Praha 1998. Viz mj. i mou recenzi: Richterek, O.: *Hranice dialogu*. In: Svět literatury 2000, č. 19, s. 132-135. Poslední, P.: *Měřítka souvislostí. Česká a polská literární kultura po roce 1945*. Euroslavica, Praha 2000. Viz mj. i mou recenzi: Richterek, O.: Poslední, P.: *Měřítka souvislostí. Česká a polská literární kritika po roce 1945*. In: SLAVIA 71 (2002), sešit 2, s. 253-255. Poslední, P.: *Polské literární symboly*. Gaudeamus, Hradec Králové 2003.

² Poslední, P.: *Obtížná kontinuita. Dvojí recepce polské literatury z let 1945-1949*. UHK, Gaudeamus, Hradec Králové 1004, 162 s.